

بررسی شئون «طریقی» و «موضوعی» مشورت در

تصمیم‌گیری‌های حکومتی

با توجه به سیره حکومتی امیرالمؤمنین (ع)

مریم احتسابی*

چکیده

نوشتار حاضر با مطالعه سیره قولی و فعلی امیرالمؤمنین (ع) در باب مشورت به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که آیا ایشان در سیره حکومتی خویش از مشورت به‌عنوان شیوه تصمیم‌گیری استفاده کرده‌اند؟ و مشورت در سیره ایشان شأن طریقی داشته است یا شأن موضوعی؟ پژوهش حاضر نشان می‌دهد که مشورت به‌عنوان شیوه تصمیم‌گیری در سیره حکومتی امیرالمؤمنین (ع) از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و ایشان هم کارگزاران خود را به مشورت و ترک استبداد سفارش می‌کرده‌اند و هم خود به‌عنوان حاکم جامعه اسلامی مشورت را در دستور کار خویش قرار داده بودند. همچنین با مطالعه و تحلیل سیره امیرالمؤمنین (ع) نشان می‌دهد که امر مشورت در امور اجتماعی دارای «شأن موضوعی» است به این معنا که مشورت در امور اجتماعی و حکومتی تنها طریقی برای رسیدن به حق و مصلحت نیست بلکه خود به‌تنهایی فارغ از اینکه حقیقتی را برای حاکم یا کارگزار روشن کند یا خیر و یا حتی فارغ از این که نتیجه آن صحیح باشد یا خیر، موضوعیت دارد و باید به آن و نتایجش پایبند بود. علت این موضوعیت می‌تواند برخی فواید و آثار مشورت همچون ایجاد بصیرت و آگاهی-افزایی عمومی و اطمینان در افراد و جلوگیری از ملامت و بهانه‌جویی‌های پس از تصمیم‌گیری باشد.

کلید واژگان: مشورت، حکومت اسلامی، تصمیم‌گیری، امام علی (ع)

---

*. دانشجوی دکتری علوم و معارف نهج البلاغه دانشگاه علوم قرآن و حدیث؛ ehtesabim182@gmail.com